

TARTU ÜLIKOOL

Sotsiaalteaduste valdkond

Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Hendrik Pillmann

**Suurbritannia: asümmeetriline föderatsioon ning
Šotimaa erakondade arvamus sellest**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Maili Vilson, MA

Tartu 2017

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Hendrik Pillmann

.....

/töö autori allkiri/

Kaitsmine toimub/kuupäev/ kell/kellaaeg/
...../aadress/ auditooriumis/number/.

Retsensent: /nimi/ (...../teaduskraad/),
..... /amet/

Lühikokkuvõte

Käesolevas bakalaureusetöös hindab autor föderaalstruktuuri sobivust Suurbritannia kui unitaariigi kontekstis, kirjeldades Suurbritannia vastavust asümmeetrilise föderatsiooni tunnustele ning vaadeldes Šotimaa parlamendis esindatud viie suurema erakonna toetust asümmeetrilise föderatsiooni ideele pärast 2014. aasta iseseisvusreferendumit. Töö lähtub asümmeetrilise föderatsiooni teooriast ning bakalaureusetöö jaguneb neljaks peatükiks. Esimeses osas leiab kajastamist Suurbritannia kui poliitilise struktuuri lühituvustus ning devolutsioonipoliitika lahti seletamine. Teine osa keskendub teoreetilisele osale, milles seletatakse lahti asümmeetrilise föderatsiooni teooria ning kolmandas peatükis analüüsib autor asümmeetrilise föderatsiooni sobivust Suurbritannia kontekstis. Neljas osa keskendub Šotimaa viie kõige populaarsema erakonna manifestidele, mida autor kõrvutab asümmeetrilise föderatsiooni tunnustega. Manifestide analüüsiga proovib bakalaureusetöö autor tuvastada, mil määral antud süsteemi toetatakse.

Bakalaureusetöö autor keskendus Wilfried Swendeni (2002) ja Cameron Rossi (2003) asümmeetrilise föderatsiooni käsitlustele ning kinnitas autorite asümmeetrilise föderatsiooni teooriat Michael Burgessi (2006) välja toodud *de facto* ja *de jure* asümmeetria osistega. Bakalaureusetöö autor keskendus lisaks teoreetilisele raamistikule ka spetsiifilistele näitetele, milleks olid viis populaarsemat Šotimaa parlamendis esindatud erakonda ning nende 2014. aasta iseseisvusreferendumijärgse Šotimaa parlamendivalimiste eel esitletud manifestid. Autor analüüsis manifeste ning proovis tuvastada toetust või vastumeelsust asümmeetrilise föderatsiooni suhtes.

Töö tulemusena selgus, et Suurbritannia vastab asümmeetrilise föderatsiooni tunnustele ning Šotimaa viie populaarsema erakonna keskel on kolme erakonna poliitilistes vaadetes võimalik tähendada märke, mis on omased asümmeetrilisele föderatsioonile. Antud süsteem pakuks alternatiivi Šotimaa iseseisvumisele ning annaks Šotimaa parlamendile suurema autonoomia.

Sisukord

| | |
|--|----|
| Sissejuhatus | 5 |
| 1. Suurbritannia: regioonid ja devolutsioonipoliitika | 8 |
| 1.1. Ülevaade Suurbritanniast kui regioonide süsteemist..... | 8 |
| 1.2. Suurbritannia – devolutsioonipoliitikast Šotimaa iseseisvusreferendumini..... | 9 |
| 2. Föderalism ja asümmeetriline föderatsioon..... | 11 |
| 2.1. Asümmeetriline föderatsioon | 12 |
| 2.1.1. <i>De facto</i> asümmeetria..... | 13 |
| 2.1.2. <i>De jure</i> asümmeetria | 15 |
| 3. Asümmeetria kaardistamine Suurbritannia kontekstis | 16 |
| 3.1. Riigi üksused | 16 |
| 3.2. Fiskaalvõim ja autonoomia | 16 |
| 3.3. Esindatus ja kaitse föderatsioonis..... | 17 |
| 3.4. Erakonnad ja erakondlik süsteem..... | 18 |
| 3.5. Põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid | 19 |
| 3.6. Seadused ja õiguslikud protsessid | 20 |
| 3.7. Järeldused | 21 |
| 4. Šotimaa erakondade orienteeritus asümmeetrilisele föderatsioonile..... | 22 |
| 4.1. Šotimaa Rahvuspartei..... | 22 |
| 4.2. Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei | 23 |
| 4.3. Šotimaa Tööpartei | 25 |
| 4.4. Šotimaa Roheline Partei | 25 |
| 4.5. Šotimaa Liberaaldemokraadid..... | 26 |
| 4.6. Järeldused | 27 |
| Kokkuvõte | 28 |
| <i>Summary</i> | 31 |
| Kasutatud kirjandus:..... | 33 |

Sissejuhatus

Suurbritannia puhul on tegemist unitaarriigiga, mida haldab keskvalitsus. Suurbritannia on jaotatud neljaks regiooniks ning nende regioonide raames on ühiskonnas rakendunud mõiste devolutsioon, mille kaudu on regioonidele antud teatud ulatuses autonoomia. Devolutsioon kui süsteem on loodud leevendamaks pingeid erinevate regioonide ning rahvus- ja usurühmade vahel. Tänapäevaks on devolutsioon pingete leevendamise asemel põhjustanud Šotimaa ja Inglismaa vahelist vastuolu, sest olulisemad otsused võetakse vastu unitaarriigina, mitte regioonide eraldi vaadeldes. Seetõttu on osapoolte vahel mitmed lahkarvamused tekkinud. Üheks lahkarvamuseks on 2016. aasta juunis aset leidnud referendum Suurbritannia Euroopa Liidu liikmelisuse üle, mille tulemusena algatati Euroopa Liidust lahkumise protsess (Brexit). Referendumi tulemus tõi esiplaanile Suurbritannia ajaloolise osa, Šotimaa vastumeelsuse Euroopa Liidust lahkumise osas. Enamus Šotimaa elanikkonnast hääletas referenduml Euroopa Liitu jäämise poolt ning vastuoluline küsimus, kas Suurbritannia peaks unioonina liitu kuuluma või mitte, tekitas diskussiooni. Selle raames viidati 2014. aastal toimunud Šotimaa iseseisvusreferendumile, mille käigus otsustas Šotimaa elanikkond hääletada iseseisvuse vastu. Šotimaa jaoks on erinevate lahenduste otsimine aktuaalne, sest huvipoolte arvamuste lahknevus ning sellest tekkinud diskussioon mõjub ühiskonnale halvasti.

Teema päevakajalisust tõestavad elavad arutelud ja artiklid nii Euroopa kui ka Inglismaa ajakirjanduses. Šotimaa juhtivpoliitikute ning Suurbritannia peaministri Theresa May vahel on käimas aktiivne diskussioon. Arvestades Suurbritannia olulisust Euroopa kontekstis ning tema rolli Euroopa ühiskonna aramusliidrina, on bakalaureusetöö autori seisukohalt tegemist aktuaalse temaga.

Töö autori seisukohalt on Suurbritannia aeg unitaarriigina läbi saanud ning ühena võimalustest pakub föderalism paremat visiooni nii Šotimaale, kui ka kesksel positsioonil olevale Inglismaale ja Suurbritanniale. Bakalaureusetöö toetub asümmeetrilisele föderalismile, vaadeldes asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid Suurbritannia näitel ning kõrvutades neid Šotimaa erakondade aramusliku suunitlusega. Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida föderaalstruktuuri sobivust Suurbritannia kontekstis, kirjeldades Suurbritannia vastavust asümmeetrilise föderatsiooni tunnustele.

Ühtlasi vaatleb töö autor Šotimaa parlamendis esindatud viie suurema erakonna toetust asümmeetrilise föderatsiooni ideele pärast 2014. aasta Šotimaa iseseisvusreferendumit. Asümmeetriline föderatsioon on diskussioonides ühe võimaliku tulevikuvisionina esile tõusnud ja sellepärast uurib bakalaureusetöö autor Suurbritanniat just asümmeetrilise föderatsiooni kontekstis. Šotimaa viie erakonna arvamus on antud töös oluline, sest autori seisukohalt mõjutavad nad otseselt Šotimaa ametlikku positsiooni poliitilises debatis.

Töö teoreetiline baas toetub kolme autori asümmeetrilise föderatsiooni käsitlele. Wilfried Swenden on uurinud asümmeetrilise föderatsiooni olemasolu Belgia näitel (2002) ning Cameron Ross asümmeetria olemasolu Venemaa kontekstis (2003). Wilfried Swendeni arvamus kohaselt viitab asümmeetrilisus kultuurilistele, majanduslikele ja poliitilistele erinevustele keskvõimu ja selle allüksuse vahel ning teisalt kasutatakse asümmeetriat kirjeldamaks olukorda, kus allüksused on teistest üksustest suurema võimu saavutanud. Kokkuvõtlikult toob Wilfried Swenden välja *de facto* ja *de jure* asümmeetria olemasolu (Swenden, 2002: 67). Sarnase arvamus esitab ka Cameron Ross, kes osutab sotsiaalmajandusliku, poliitilise ja põhiseadusliku asümmeetria olemasolule Venemaa kontekstis (Ross, 2003: 8). Kahe autori teoreetilist vaadet asümmeetrilisele föderatsioonile aitab kinnitada Michael Burgess (2006), kes toob oma raamatus välja asümmeetria *de facto* ja *de jure* osised, mille abil analüüsib bakalaureusetöö autor asümmeetrilise föderatsiooni olemasolu Suurbritannia kontekstis.

Bakalaureusetöö on jagatud neljaks osaks. Esimeses osas leiab kajastamist Suurbritannia kui poliitilise struktuuri lühitutvustus ning devolutsioonipoliitika lahti seletamine Šotimaa kontekstis. Töö teine osa keskendub asümmeetrilisele föderatsioonile kui teoreetilisele lähenemisele ning teooria seotakse bakalaureusetöö autori poolt Suurbritannia kontekstiga kolmandas peatükis. Neljas osa keskendub Šotimaa erakondadele ning nende manifestidele, mida bakalaureusetöö autor kõrvutab asümmeetrilise föderatsiooni tunnustega. Šotimaa erakondade vaadete analüüsiga proovib töö autor näha seda, mil määral antud süsteemi toetatakse.

Bakalaureusetöö on kvalitatiivne teadusteoreetilise kirjanduse analüüs, milles töö autor seletab lahti Suurbritannia valitsemise ajaloo ning vaatleb Suurbritannia vastavust asümmeetrilisele föderatsioonile, toetudes raamatutele, eelretsenseeritud teadusartiklitele ning veebipõhiste allikatele. Töö viimases osas toob autor välja viie suurema Šotimaa

erakonna poliitilised manifestid, et näidata, mil määral on asümmeetriline föderatsioon šotlastele tegelikkuses vastuvõetav.

1. Suurbritannia: regioonid ja devolutsioonipoliitika

1.1. Ülevaade Suurbritanniast kui regioonide süsteemist

Suurbritannia on unitaarriik, mis koosneb neljast regioonist: Inglismaast, Šotimaast, Walesist ja Põhja-Iirimaast. Poliitilises ning ajaloolises kontekstis ilmus eelpool nimetatud regioonidest koosnev unitaarriik esmakordselt esile 1800. aastal Suurbritannia ja Iirimaa Ühendkuningriigi nime all. Mandri-Euroopast saabunud roomlaste, anglosakside ja normannide kogukonnad olid sajandite jooksul pärast oma sissetungi kinnistanud inglaste kui dominantse rahvuse püsijäämise, samas kui keltidest põlisasukad waleslased, šotlased ja iirlased löödi Suurbritannia äärealadele. (Bradbury, 2008: 2-3)

Oluline on mõista, et Suurbritanniat ei ole ajalooliselt pidevalt unitaariigina valitsetud. Neli väiksemat regiooni on olnud Inglismaaga ajalooliselt eri sidemetes ning Suurbritannia on moodustunud eri aktide raames. Nelja regiooni valitseti eraldi ning Suurbritannia kujunemisel oli kesksel kohal Inglismaa, kellega väiksemad regioonid hiljem liitusid. Esmalt liitus Inglismaaga 1536. aastal Wales (Welsh Government, 2017). See on ka loogiline, arvestades Walesi ja Inglismaa paiknevust üksteise suhtes. 1707. aastal ühendati Šotimaa ja Inglismaa ning 1707. aasta aktis käsitleti kooslust esmakordselt Ühendkuningriigi nime all (Bradbury, 2008: 3). 19. sajandi algusest kuulus Ühendkuningriigi koosseisu ka Iirimaa, kuid 1921. aastal kuulutas Briti valitsus välja Iirimaa Vabariigi, jättes saare põhjaosa Suurbritannia mõjusfääri. See põhjustas osapoolte vahel kodusõja ning täielikult iseseisva Iirimaa Vabariigi välja kuulutamiseni jõuti 1937. aastal. Põhja-Iirimaa jäi Suurbritannia koosseisu (The Washington Post, 1999). Eri aktidega joonistusid välja neli regiooni, mis on tervikuna 21. sajandil Suurbritannia nime all tuntuks saanud. Nelja regiooni ajalugu on erinev, mistõttu on neil välja kujunenud teatud erinevused.

Suurbritannia kui liitriigi regioone eraldavaks terminiks on välja kujunenud devolutsioonipoliitika. Jonathan Bradbury nimetab enda raamatus “*Devolution, Regionalism and Regional Development*” devolutsiooni selgesõnaliseks seaduslikuks muudatuseks, mille korral geograafilisel alusel võim keskvalitsuse poolt kohalikule omavalitsusele antakse (Bradbury, 2008: 1). Devolutsiooni kaudu antav võim võib

piirkonniti erineda ning ei pruugi regiooniti võrdväärne olla, kuid kõige olulisemaks faktiks on devolutsioon kui võimalus summutada regionaalseid, etnilisi või religioossed pingeid eri huvirühmade vahel (Encyclopedia Britannica, 2006). Suurbritannia võttis devolutsiooni omaks 1990ndate teises pooles, kui mindi üle asümmeetrilisele devolutsioonile, mis tagas erinevatele aladele eri volitused ja institutsioonilise korra. Devolutsiooni puhul on tegemist protsessiga keldi äärealade (*ingl. k. Celtic fringe*) ning Inglismaa vahel. Devolutsioon võimaldab devolveerunud valitsustel arendada poliitikat, mis on kohandatud nende piirkonna vajadusi silmas pidades. Nii on Šotimaal kohaliku elu vundamendiks valitav parlament, millel on seaduslik pädevus otsustada enamik sisepoliitiliste küsimuste üle. Põhja-Iirimaa omab valitavat assambleed, millel on samuti laias ulatuses seaduslik pädevus. Niisamuti on assamblee ka Walesil, mille seadusandlik kompetents pärineb 2011. aastal korraldatud referendumist (Mackinnon, 2015: 47). Devolutsiooni tunnuseks on seadusandlik detsentraliseerimine, puudutades peamiselt seadusandlikke või teisejärgulisi võimuorganeid (Bradbury, 2008: 1-2). Käesolev bakalaureusetöö keskendub Suurbritannia regioonidest spetsiifilisemalt Šotimaale ning seega on järgnevalt välja toodud Šotimaa devolutsiooniprotsessi puudutav.

1.2 Suurbritannia – devolutsioonipoliitikast Šotimaa iseseisvusreferendumini

Šotimaa ja Inglismaa said ühtseks 1707. aasta ühinemisseadusega. Inglismaa jaoks oli Šotimaa ala strateegilise olulisusega, sest šotlased suhtlesid potentsiaalsete Inglismaa vaenlastega Mandri-Euroopast. Šotimaa seevastu tundis end haavatavana Inglismaa poolt, kes oli suuruse ja rahvaarvu poolest neist üle (Bradbury, 2008: 1-3). 19. sajandil mängisid šotlased Briti impeeriumi tekkides sõdurite, kolonisaatorite ja kaupmeestena olulist rolli. Šoti rahvustunne oli šotlaste keskel alati olemas ning tugevamini hakkas see väljenduma, kui püüti saavutada omavalitsuslikku struktuuri. 1998. aasta Tony Blairi poolt juhitud valitsus otsustas suurenenud omavalitsuslikele nõudlustele vastu tulla ning otsustas nõustuda devolutsiooniga, mis tõstis Šotimaa keskmesse laia seadusandliku võimuga Šotimaa parlamendi loomise (Flamini, 2013: 61-62). 1999. aastaks jõudis Šotimaa detsentraliseeritud valitsuse loomiseni ning ühiskonnale tutvustati Šotimaa

parlamenti, mis koosnes 129 liikmest ning millel oli õigus luua esmased õigusaktid teatud aladel. Šotimaa sai esmakordselt otsustada nii tervishoiu kui ka hariduslike, majanduslike ja põllumajanduslike ning samuti ka halduspoliitika küsimuste üle (Bradbury, 2008: 10).

Šotimaa on jäänud eraldatud territoriaalseks üksuseks Suurbritannias, millel on eraldi õigus- ja haridussüsteem, enda kirik ja valuuta. Kõik aspektid viitavad Šotimaa puhul märkimisväärsele autonoomiale, mis sümboliseerib ning aitab säilitada šotlaste rahvuslikku identiteeti (Waters, 2016: 126). Rahvusliku identiteedi ja laialdase omavalitsusliku süsteemi juures toimus muutus 2011. aastal, mil valimised võitis Šoti Rahvuspartei ning eesotsas Alex Salmondiga tõstatati iseseisvumise küsimus (Antunes, 2016: 46-47). Alex Salmondi arvates on Šotimaa puhul tegemist jõuka Euroopa riigiga, mille edukus peegeldub Šoti õigluses ja võimalustes, võrdsuse edendamises ning sotsiaalses ühtekuuluvustundes, millel oleks maailmas koht uue iseseisva riigina. Alex Salmondi arvates oleks Šotimaa puhul tegemist riigiga, millel on tugev alaline armee, merevägi ja õhuvägi, Põhjamere nafta- ja gaasivarud ning koht ka NATO, Euroopa Liidu ja isegi Rahvaste Ühenduse kuningriigis (Flamini, 2013: 59-60).

2014. aasta 18. septembril toimunud iseseisvusreferendumil otsustasid šotlased jääda ühendatuks Suurbritanniaga. 55,3% šotlastest hääletas iseseisvusreferendumil iseseisvuse vastu ning 44,7% iseseisvuse poolt (Antunes, 2016: 45). Suurbritannia juhtivpoliitikud lubasid referendumil kontekstis Šotimaale devolutsiooni raames rohkem vabadusi ning see on loonud referendumijärgselt diskussiooni Inglismaa ja Šotimaa poliitikute vahel. Selle keskmesse on toodud ka Wales ning Põhja-Iirimaa, kellele ennustatakse õiguste laiendatust Šotimaa olukorrast lähtuvalt (Clifford & Morphet, 2014: 57). 2014. aasta referendum on seotud devolutsiooniküsimuse ja jagatud valitsemise (*shared rule*) nõrkusega Suurbritannias, mis saavutas haripunkti 2016. aasta suvel, kui Suurbritannia otsustas rahvahääletuse tulemusena lahkuda Euroopa Liidust. Liidust lahkumist pooldas ametlikult 51,9% Suurbritannia elanikkonnast ning liitu jäämist 48,1% elanikkonnast (BBC News, 2016a). Referendum lõi pinna uueks diskussiooniks, mille raames Šotimaa teravalt Inglismaa suunal kriitikat on avaldanud, sest Euroopa Liidust lahkumine ei ole kooskõlas Šotimaa elanikkonna tahtega. 2016. aasta referendumil tulemust šotlased ei aktsepteeri. Šotimaa autonoomia küsimus vajab alternatiive, sest nende võimalusi süsteemis piiratakse.

2. Föderalism ja asümmeetriline föderatsioon

Föderalismi on käsitletud laialdaselt kirjanduses ja teadustöös ning selle defineerimine võib osutuda väljakutseks. Kirjanduses on levinud arusaam, mille alusel föderalism on võimu jaotus kesk- ja piirkondlike valitsuste vahel (Lijphart, 2009: 183). Föderalismi puhul on tegemist konstitutsioonilise vahendiga jagamaks võimu vähemalt kahe üksuse vahel – tavaliselt terviku, mis reguleerib kogu territooriumil olevat struktuuri, ning väiksemate üksuste vahel, mis reguleerivad võimu ühel konkreetsel territooriumil (Dardanelli & Kincald, 2016: 13). Lihtsustatult öelduna on föderalismi puhul tegemist kokkuleppega, kus kaks või enam autonoomset kogukonda jagavad ühist poliitilist sfääri (Norman, 2006: 77). Föderalismi raames kerkib esile **föderatsioon** kui termin, mis kujutab endast föderalismile toetuvat süsteemi, ühendamaks eraldiseisvaid ebaproportsionaalse suuruse ja ressursivõimalustega kogukondi. Föderatsioon võimaldab kogukondadel jätta alles oma kultuuriline identiteet läbi eri poliitiliste organisatsioonide, säilitades sidemed nii majanduslikult, poliitiliselt kui ka sõjaliselt suurema ja võimsama rahvusriigiga (Stevens, 1977: 177). Föderaalse riigi elanikud on nii enda provintsi, mida kutsutakse ka kantoniteks, maaks, autonoomseks regiooniks või lihtsalt riigiks, kui ka suurema föderaal-struktuuri elanikud (Norman, 2006: 77).

Cameron Ross on oma raamatus „*Federalism and democratisation in Russia*“ välja toonud viis eeltingimust, millele riigid peavad vastama, enne kui neid föderatsioonina käsitleda saab. Vastaval Rossile peab riigil olema:

- 1) Kahetasandiline valitsus, millest mõlemal tasandil on ametlik põhiseaduslik õigus jaotada ära seadusandlik, täidesaatev ja kohtuvõim.
- 2) Vabatahtlik leping või akt osapoolte vahel, mis tavaliselt on kirjutatud põhiseadus. Seadus pole ühepoolset muudetav ning nõuab muutmiseks märkimisväärset osa valijate nõusolekut.
- 3) Mehhanismid föderaalsete tasandi otsustamisprotsessis. Tavaliselt kuulub siia kahekojalise legislatuuri loomine, millest üks koda esindab rahvast üldiselt ning teine föderatsiooni valijaid.
- 4) Institutsionaalne kohtunik, tavaliselt ülemkohus või konstitutsioonikohus, mis lahendab erimeelsusi valitsuse eri tasemete vahel.

- 5) Mehhanismid selleks, et lihtsustada valitsustevahelist koostööd valdkondades, kus valitsuste võim on jagatud või omavahel kattumas. (Ross, 2003: 6)

Föderatsioonid võivad omakorda olla jaotatud sümmeetrilises ja asümmeetrilises suunas (Ross, 2003: 7). Suurbritannia on jaotatud neljaks regiooniks, kus devolutsiooni käigus on igale regioonile tagatud teatud suuruses autonoomia. Autonoomsed normid on sarnased föderatiivsele riigikorraldusele ning seetõttu kasutab antud bakalaureusetöö autor asümmeetrilise föderatsiooni teoreetilist raamistiku Suurbritannia kui riigistruktuuri analüüsimisel.

2.1 Asümmeetriline föderatsioon

Asümmeetriline föderatsioon on teaduslikus kontekstis tõlgendatav kui süsteem, mille korral igale föderatsiooni regioonile on põhiseaduslikus korras tagatud autonoomia, kuid milles üks regioon omab mingisuguses valdkonnas suuremat autonoomiat kui teised (Mcgarry, 2007: 105). Ühel tasandil viitab asümmeetrilisus kultuurilistele, sotsiaalmajanduslikele ja erakondlikele erinevustele allüksuste ja keskvõimu vahel. Antud viidet nimetatakse kokkuvõtlikult **de facto asümmeetriaks**. Teisel tasandil kasutatakse asümmeetriat kirjeldamaks olukorda, kus allüksused on saavutanud suurema omavalitsusliku võimu kui teised. Sellisel juhul nimetatakse seda kokkuvõtlikult **de jure asümmeetriaks** (Swenden, 2002: 67). Lisaks Wilfried Swendeni arvamusele asümmeetrilisest föderatsioonist, on sarnase seisukoha esitanud ka Cameron Ross, kelle arvates esineb föderaal-kontekstis kolme tüüpi asümmeetriat: sotsiaalmajanduslik, poliitiline ja põhiseaduslik asümmeetria (Ross, 2003: 8). Käesoleva bakalaureusetöö raames analüüsib autor Wilfried Swendeni käsitlusele toetudes *de facto* ja *de jure* asümmeetriat Suurbritannia näitel, leidmaks, kas asümmeetrilise föderatsiooni ehk *de facto* ja *de jure* tunnused Suurbritannia puhul asümmeetrilise föderatsiooni kontekstis eksisteerivad või mitte.

2.1.1 *De facto* asümmeetria

De facto asümmeetria viitab asümmeetria tüübile, mis on teatud määral omane kõikidele föderatsioonidele. *De facto* asümmeetria rõhub erinevustele allüksuste suuruse, rikkuse, kultuuri ja keele osas ning nende erinevuste väljendumisele autonoomia, esindatuse ja mõju raames föderatsioonis kui tervikus (Tillin, 2007: 48). *De facto* asümmeetria viitab kultuurilistele, sotsiaalmajanduslikele ja erakondlikele erinevustele üksuste vahel (Swenden, 2002: 67). Kõige paremini aitab *de facto* asümmeetriat lahti seletada Michael Burgess, kes oma raamatus „*Comparative Federalism: Theory and Practice*“ toob välja neli *de facto* asümmeetria alla liigituvat osist: riigi üksused, fiskaalvõimu ja autonoomia, esindatuse ja kaitse föderatsioonis ning poliitilised erakonnad ja erakondliku süsteemi (Burgess, 2006: 218-220). Järgnevalt käsitleb bakalaureusetöö autor nelja *de facto* asümmeetria osist.

Esiteks saab *de facto* asümmeetria raames tuua esile **riigi üksused**. Föderatsioonides esinevad riigi üksuste vahel erinevused populatsiooni, territooriumi ning jõukuse osas. Michael Burgess viitab riigi üksuste osas Ivo D. Duchacekile, kes 1970. aastal märkis, et föderaalset süsteemi ei saa eksisteerida, kui riigi üksused on sarnased suuruse, populatsiooni, võimu, jõukuse, administratsiooni, majandusliku arengu, ilmastikutingimuste, linna- ja maahuvide, sotsiaalsfääri, traditsioonide ja geograafilise asukoha poolest (Burgess, 2006: 218). Läbivaks terminiks on territoorium ning riigi üksuste küsimust lahendab Wilfried Swenden oma teoreetilises käsitluses just territooriumi kaudu (Swenden, 2002: 68). Erinevused populatsiooni, territooriumi ja jõukuse osas tõestavad *de facto* asümmeetria olemasolu.

Eelpool nimetatud majanduslik areng ja jõukus saavad lahti seletatud teise *de facto* asümmeetria osise juures, mille raames saab esile tuua **fiskaalvõimu ja sellest tuleneva autonoomia** olemasolu. Sotsiaalmajanduslik areng ühiskonnas on elavalt demonstreerimas territoriaalsete ja lingvistiliste karakterisikute kõrval *de facto* asümmeetria eksistentsi (Swenden, 2002: 69). Fiskaalvõimu ehk rahanduspoliitika resultatiivsus föderaalriigi sisestruktuuris on võimu spetsiifiliste elementide ja autonoomia tavapäraseks näitajaks. Föderatsiooni üksuste erinevus populatsiooni rohkuse osas põhjustab erinevusi ka maksevõimekuse ja finantsressursside suuruses

(Burgess, 2006: 218-219). Seega ilmnevad suured erinevused föderatsiooni eri regioonide majandusliku staatuse ja heaolusätete osas, mida suudetakse süsteemis sees ning laiemas pildis föderaalstruktuuris omavahel suhestada. Föderaalstruktuuri osade vahel eksisteerivad seega erinevused maksevõimekuses ning sellest tulenevalt ka sõltumatuses, mida tõestab *de facto* asümmeetria olemasolu.

Kolmandaks saab *de facto* asümmeetria osas esile tuua **esindatuse ja kaitse föderatsioonis**. Föderatsioonis võimaldatakse valimiste kaudu esindatus kodanikele ja üksustele, valitsustele ja parlamendile. Struktuur jaotub esindatuse raames kaheks: madalamad kohad esindavad kodanikke, samas kui kõrgemad ehk ülemkoda esindab valitsust, piirkondlikke üksuseid ja seadusandlust. Viimased on Michael Burgessi teooria kohaselt jaotunud kas asümmeetrilises või sümmeetrilises suunas, kusjuures olulist rolli mängib kogu protsessi puhul rahvaarv (Burgess, 2006: 219). Kodanike esindatus madalamates kodades, seostatuna rahvaarvuga ning lisaks ka valitsuse, üksuste ja seadusandluse esindatus aitab näha, kas *de facto* asümmeetria olemasolu on võimalik täheldada või mitte, sest teatud koosluste esindatus ning nende väljendusvõimalused ja spetsiifiline kaitse on föderatsiooni olemasolu osas tähtsaks kriteeriumiks.

Omamoodi seostatuna esindatuse ja kaitsega föderatsioonis, saab neljandaks *de facto* asümmeetria raames esile tuua **poliitilised erakonnad ja erakondliku süsteemi**. Michael Burgessi arvates esindavat poliitilised erakonnad erinevust, mis on mitmekesisuse võtmeks. Regioonides välja kujunenud erakondade arusaamadel on suur osa asümmeetrilise erakondliku süsteemi loomisest (Burgess, 2006: 220). Wilfried Swenden on kahte *de facto* asümmeetria osist kokkuvõtlikult nimetanud parteisüsteemi olemasoluks. Swendeni arvates on demokraatlikus ühiskonnas erakonnad sotsiaalmajanduslike, religioonsete või etniliste erinevuste vahendajaks ning sellest tulenevalt on süsteem asümmeetriline, kui erakondlikud süsteemid alamüksuste lõikes erinevad üksteisest ja üleriigilisest erakondlikust süsteemist (Swenden, 2002: 70). Swendeni ja Burgessi välja toodud osiste eksisteerimine aitab lahti mõtestada *de facto* asümmeetria olemasolu riiklikus struktuuris.

2.1.2 *De jure* asümmeetria

Teist tüüpi asümmeetriat nimetatakse *de jure* ehk teisisõnu ametlikuks asümmeetriaks. Michael Burgess toob välja *de jure* asümmeetria osas kaks peamist punkti: esiteks põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid ning teiseks seadused ja õiguslikud protsessid (Burgess, 2006: 220-221). Järgnevalt käsitleb bakalaureusetöö autor kahte *de jure* asümmeetria osist.

Esiteks on *de jure* asümmeetria puhul võimalik välja tuua **põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid**. Asümmeetria võib olla antud juhul põhiseaduses kinnistunud mitmel eri moel. Tavaliselt esineb asümmeetrilisus selles osas, kuidas seadusandliku ja täidesaatva võimu piirid on eraldatud põhiseaduslikus korras, kuid asümmeetrilisus võib esineda ka eri aktide (*Bill of Rights*) ja formaalsete protsesside raames, mille korral viiakse läbi põhiseaduslikud reformid (Burgess, 2006: 221). Samas võib asümmeetrilisus esineda ka juhul, kui põhiseaduses on määratletud riigi üksused. Neid olukordi leidub sageli süsteemis, mis on omased devolveerunud aladele unitaarriikide lõikes (Watts, 1999: 34).

Teiseks on *de jure* asümmeetria puhul võimalik välja tuua **seadused ja õiguslikud protsessid**. Michael Burgess arvates ei ole siinkohal seadused ja õiguslikud protsessid sellised, millele saaks üheselt läheneda (Burgess, 2006: 221). Seega on seaduste ja õiguslike protsesside punkt võrdlemisi järeleandlik, kuid *de jure* asümmeetria kaardistamise osas edaspidi kindlasti vajalik.

3. Asümmeetria kaardistamine Suurbritannia kontekstis

3.1. Riigi üksused

Suurbritannia kogupindala on 243 305 km², millest moodustab Inglismaa 53,6% (130 395 km²), Šotimaa 32,2% (78 313 km²), Wales 8,6% (20 754 km²) ning Põhja-Iirimaa 5,6% (13 843 km²) kogu territooriumist (The Commonwealth, 2017). Suurbritannia rahvaarv on 2015. aasta seisuga 65,1 miljonit inimest, millest elab Inglismaal 84,1% (54,8 miljonit inimest), Šotimaal 8,3% (5,4 miljonit inimest), Walesis 4,8% (3,1 miljonit inimest) ja Põhja-Iirimaa 2,8% (1,8 miljonit inimest) elanikkonnast (Office for National Statistics, 2016). Inglismaa erineb teistest regioonidest nii kogupindala kui ka elanikkonna arvukuse poolest. Šotimaa, Wales ja Põhja-Iirimaa moodustavad suure Inglismaa kõrval kolm võrdlemisi sarnast, väiksemat regiooni, kuid vaadeldes väiksemaid üksuseid eraldi, eksisteerivad ka nende lõikes erinevused. Väiksematest üksustest on kõige suurem ala ja rahvaarv Šotimaal, samas kui Põhja-Iirimaa on näitajate poolest kõige väiksem ning Wales paigutub arvnäitajate osas Šotimaa ja Põhja-Iirimaa vahele. Hoolimata sellest, et kõigi kolme regiooni rahvaarv ja territoriaalsed võimalused jäävad Inglismaa kõrval sarnasesse suurusjärku, see tähendab territoriaalselt alla 100 000 km² ning rahvaarvult alla 10 miljoni inimese, on kolm regiooni siiski erinevad. Seega eksisteerib rahvaarvu ja territooriumi osas riigi üksuste vahel asümmeetria.

3.2. Fiskaalvõim ja autonoomia

Suurbritannia neli osa erinevad rahvaarvu ning territoriaalsuse osas. Inglismaa on territoriaalselt ja rahvaarvult kõige suurem ning lihtne on väita, et sellest tulenevalt on Inglismaa kõige jõukam majanduslikult aspektist lähtuvalt. Suurbritannias on Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaaale omistatud teatud suurusel autonoomia, mis on vastastikusel suhtel keskvalitsusega. Suurbritannia puhul rakendatakse Barnetti valemi (*Barnett formula*) nime all tuntuks saanud mehhanismi, mille kohaselt keskvalitsus kontrollib Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaaale antava raha hulka. Barnetti valemi järgi mängib devolveerunud aladele raha jagamisel olulist rolli rahvaarv (Bell, 2008: 3). Seega võib

öelda, et kuna rahvaarv erineb regiooniti, on Barnetti valemi järgi keskvalitsuse poolt omavalitsustele määratava raha hulk erinev. Üldjoontes on see valemile toetudes keskvalitsuse poolt regioonide võrdsustavaks aspektiks, kuid siinkohal tuleb vaadata Barnetti valemi struktuuri. Nimelt ei ole selle valemi läbi regioonide rahastamise arvutamisel arvestatud sisse territooriumit. Antud bakalaureusetöö autor on arvamusel, et Barnetti valem võib tulenevalt rahvaarvust luua piirkondade lõikes küll keskvalitsuse poolt võrdsustava tasandi regioonidele, kuid lisades populatsioonile territooriumi kriteeriumi, muutub erinevate alade rahastamine ebavõrdseks.

Regioonide vahel eksisteerib ka erinevusi fiskaalvõimu osas. Šotimaale on keskvalitsuse poolt antud õigus tõsta või langetada tulumaksumäära 3% ulatuses. Sellist õigust Walesil ja Põhja-Iirimaa ei ole. Seevastu on Põhja-Iirimaa täidesaatval võimul täiendav laenuõigus (UK Government Homepage, 2017). Kokkuvõtlikult saab fiskaalvõimu ja sellest tuleneva autonoomia lõikes öelda, et Suurbritannia eri regioonide vahel on keskvalitsuse poolt tagatud küll võrdne rahastamine, toetudes Barnetti valemile, kuid territooriumi arvestades on võimalik täheldada siiski erinevusi. Spetsiifiliste majanduslike võimalustega tutvudes, eksisteerib regioonide lõikes erinevusi, kuid üldistavalt saab öelda, et kõik Suurbritannia regioonid on teataval viisil majanduslikult autonoomsed. Väiksemate regioonide puhul on otsustusvõimalus majanduslikus võtmes siiski võrdlemisi väike.

3.3. Esindatus ja kaitse föderatsioonis

Suurbritannia seadusandlik võim jaguneb kaheks, koosnedes alamkojast (*House of Commons*) ja ülemkojast (*House of Lords*). Alamkoja valib rahvas, samas kui ülemkoja, mis koosneb pärusaadlist ja eluaegse aadlitiitliga isikutest, seab ametisse valitsus (Lijphart, 2009: 34). Kahe parlamendikoja omavaheline suhe ei ole võrdeline, sest seadusandlik võim kuulub peaaegu kogu ulatuses alamkojale ning termin „parlament“ on suurema tõenäosusega kasutatud viitena alamkojale, sest see on seadusandlikus korras ülemkojast Suurbritannia parlamendis üle (Encyclopedia Britannica, 2016). Sellest tulenevalt keskendub bakalaureusetöö autor spetsiifilisemalt Suurbritannia parlamendi alamkojale. Rahva esindatus avaldub Suurbritannias kahes vormis – üleriigilise ja

kohaliku regiooni tasemel. Vaadeldes üleriigilist esindustasandit, tuleb märkida, et Suurbritannias on 650 valimisringkonda ning alamkojas 650 kohta. Šotimaal on alamkojas täita 59 kohta ehk Šotimaal eksisteerib 59 valimisringkonda, samas kui Inglismaal on 533, Walesis 40 ja Põhja-Iirimaal 18 valimisringkonda ja seega ka vastav arv esindajaid Suurbritannia parlamendi alamkojas. Iga valitud liige esindab enda valimisringkonna elanikke (UK Parliament, 2017a). Esindatus üleriigilisel staadiumil on seega regiooniti erinev ning suhestatuna territooriumiga on võimalik täheldada, et mida suurem on regiooni territoorium, seda suurem on ka regioonide valimisringkondade arv ja regioonide esindatus Suurbritannia parlamendi alamkojas.

Nagu ka eelpool mainitud, on Šotimaa, Walesi ja Põhja-Iirimaa puhul tegemist devolveerunud aladega, seega neile regioonidele omistatud teatava autonoomiaga eksisteerib neis kolmes regioonis valitav seadusandlik organ - parlament Šotimaal ning valitavad assambleed Walesis ja Põhja-Iirimaal. Šoti Parlamendis on 129 liiget, Walesi Assamblee koosneb 60 liikmest ning Põhja-Iirimaa 108 liikmest, kes devolutsiooni raames omistatud autonoomia üle otsustusõiguse saavad. Šotimaa on heaks näiteks ka elanike usaldatuse osas valitava süsteemi puhul. Nimelt on alates 2007. aastast Šotimaa valitsust juhtinud Šoti Rahvuspartei, saavutades kahel korral Šoti Parlamendivalimistel enamuse (BBC, 2016b). See fakt näitab usaldatust Šotimaa elanikkonna seas ning rahva tahet. Bakalaureusetöö autor näeb eelpool nimetatud kooslustes rahva esindatust nii üleriigilisel kui ka regionaalsel tasandil ning nende väljendusvõimalused eelpool nimetatud kujul on föderatsiooni olemasolu tähtsaks kriteeriumiks. Käesolevaga esineb regioonide lõikes seadusandlikus aspektis asümmeetria.

3.4. Erakonnad ja erakondlik süsteem

Antud bakalaureusetöö autor on juba viidanud, et regioonide lõikes on devolutsiooni korras Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaale teatavas osas autonoomsust omistatud. Regiooniti on võimalik täheldada omavalitsusliku korra olemasolu, mis allub küll keskvalitsusele, kuid esindab siiski regioonide huve eraldi. Nii on kõigil kolmel Suurbritannia väiksemal regioonil kujunenud välja oma erakondlik ülesehitus, mille najal

leiavad poliitilised parteid esindatuse nii kohaliku parlamendi või assamblee kui ka üleriigilise parlamendi alamkoja tasandil.

Šotimaa poliitiline erinevus Suurbritannias kui üldstruktuuris tuli ilmsiks Konservatiivse Partei valitsemisajal (1979-1997), mil Margaret Thatcheri valitsus oli Šotimaal vägagi ebapopulaarne (Bradbury, 2008: 27). Šotimaa Parlamendis on konservatiivide asemel ülekaalus hoopis sotsiaaldemokraatlike vaadetega Šoti Rahvuspartei (*Scottish National Party*), kes omab Šotimaa Parlamendis 63 kohta, samas kui konservatiivid omavad 31 kohta 129-st (The Scottish Parliament, 2017). Walesi Assamblees on ülekaalu moodustamas sotsiaaldemokraatlik Walesi Tööerakond (*Welsh Labour*), kes omab 60-st kohast 29 kohta (Jones & Holzinger, 2016: 2). Seevastu Põhja-Iirimaa on ülekaalus aga Briti-meelne Demokraatlik Unionistide Partei (*Democratic Unionist Party*), kes saavutas viimastel valimistel enamuse 28 kohaga 90-st (Postimees, 2017). Üleriigilisel tasandil on Suurbritannia Parlamendi alamkojas enamuses konservatiivid, kes omavad 330 kohta, samas kui Walesi Tööerakond 25 ning Demokraatlik Unionistide Partei 8 kohta 650-st. Võrreldes 2010. aastaga on suure arenguhüppe teinud just Šoti Rahvuspartei, kes on 6 kohast kasvatanud kohtade arvu 54-le (UK Parliament, 2017b). Võimalik on täheldada erinevusi erakondlikul tasandil regiooniti. Regioonide lõikes välja kujunenud parteisüsteemide osapooled on esindatud nii kohaliku parlamendi või assamblee kui ka üleriigilise parlamendi alamkoja tasandil.

3.5. Põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid

Suurbritannial puudub kindlal kujul kirjutatud põhiseadus, millega pandaks paika valitsusinstituutide korraldatus ja riigi kodanike õigused. Põhiseadust asendab Suurbritannias hulk seaduseid, nagu näiteks 1215. aasta *Magna Charta*, 1689. aasta *Bill of Rights* ning 1911. ja 1949. aastal välja antud parlamendiseadused (Lijphart, 2009: 34). Lisaks on Suurbritannia seaduslikus raamistikus olulisel kohal 1998. aasta kolm akti: Šotimaa akt (*the Scotland Act*), Põhja-Iirimaa akt (*the Northern Ireland Act*) ja Walesi valitsuse akt (*the Government of Wales Act*). 1998. aasta kolme aktiga anti Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaaale võimalus moodustada kohalikul tasandil seadusandik võimuorgan ning kolm regiooni said endale teatavas osas otsustusõiguse küsimustes,

mille üle muidu otsustati Westminsteris, Inglismaal (UK Government Homepage, 2017). Seega on eelpool nimetatud aktidega määratletud kolme Suurbritannia väiksema regiooni autonoomsus. Autonoomsus väljendub kolme regiooni otsustusvõimaluses. Šotimaa saab devolutsiooni käigus otsustada näiteks tervishoiu, hariduse, majanduslike ja põllumajanduslike küsimuste üle. Wales saab samuti otsustada tervishoiu, hariduslike, kultuuri ja muude sarnaste valdkondade osas nagu Šotimaagi, kuid šotlased võivad kaasa rääkida ka maksuprotsendi varieeruvuse osas (Bradbury, 2008: 10-11).

Samas ei saa unustada, et Suurbritannia põhiseadus ei ole kindla dokumendi najal kirja pandud. Suurbritannia põhiseadus on paindlik ning järelvalve põhiseaduslikkusele puudub. Parlament küll aktsepteerib kirjutamata põhiseaduse alusnorme, kuid neid konkreetselt järgida neil tegelikult kohustust ei ole (Lijphart, 2009:35). Kokkuvõtlikult tähendab see põhiseaduslikus kontekstis seda, et parlamendi enamusel on põhiseaduse tõlgendamiseks suveräänne võim. Fakt on aga see, et põhiseaduse puudumisel teistele dokumentidele viidates, on Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaale teatud koguses autonoomsus omistatud ning regionaalsetele valitsustele antud võimalus küsimuste üle otsustada vastavalt oma regiooni väljavaadetele. Põhiseaduslikus korras pole küll Suurbritanniat föderaalstruktuurina määratletud, kuid 1990ndate aastate teises pooles Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaale devolutsiooni korras teatava autonoomia andmise tulemusena võib pidada Suurbritanniat töö autori kohaselt föderatiivseks riigiks.

3.6. Seadused ja õiguslikud protsessid

Seaduste ja õiguslike protsesside raamistikus on Suurbritannia keeruline juhtum. Bakalaureusetöö raames on läbivalt öeldud, et Suurbritannia koosneb neljast eri regioonist ning asümmeetrilise föderatsiooni kontekstis on bakalaureusetöö autor suutnud viidata ka erinevustele regioonide lõikes. Suurbritannia puhul on võimalik ka seaduslikus kontekstis tõmmata regioonide vahele eristatav joon. Nimelt puudub Suurbritannial ühtne õigussüsteem ning riigile on omane kolmiksüsteemi olemasolu: eristatakse Inglismaa ja Walesi, Šotimaa ning Põhja-Iirimaa õigussüsteemi (Välisministeerium, 2016). Sellest tulenevalt esineb seaduste ja õiguslike protsesside valdkonnas samuti asümmeetria ning

de jure asümmetria on Suurbritannias töö autori arvates selgesti üles tähendatav.

3.7. Järeldused

Bakalaureusetöö autori seisukohalt on asümmeetrilise föderatsiooni *de facto* ja *de jure* osised Suurbritannia puhul üles tähendatavad. Suurbritannia puhul eksisteerib asümmeetria riigi üksuste, fiskaalvõimu ja autonoomia, esindatuse ja kaitse, erakondade ja erakondliku süsteemi, põhiseaduse ja põhiseaduslike reformide ning seaduste ja õiguslike protsesside raamistikus.

Kaardistatud asümmeetria näitab, et Suurbritannia regioonide vahel on erinevused ning bakalaureusetöö autori seisukohalt võivad need olla sisepingete põhjuseks. Šotimaa rahulolematuse Suurbritannia kui unitaarriigiga ning 2016. aasta Brexiti referendumi järel tekkinud diskussioon Šotimaa tuleviku üle Suurbritannias võib omada antud kaardistuse tulemusena teatavat võimalust Suurbritanniale, mille kohaselt jääks Šotimaa Suurbritannia osaks, kuid saaks föderaalstruktuuri osana laialdasema autonoomia. Bakalaureusetöö autori seisukohalt peaks Suurbritannia kaaluma põhiseadusliku struktuuri muutmist, sest unitaarriigile omased tunnused on asendunud föderaalstruktuurile omaste, asümmeetrilise föderatsiooni tunnustega.

Suurbritannia vastab asümmeetrilise föderatsiooni tunnustele ning edasi vaatleb bakalaureusetöö autor Šotimaa erakondade vaateid ning proovib kaardistada Šotimaa erakondade orienteeritust asümmeetrilisele föderatsioonile. Šotimaa erakondade arvamus on antud töös oluline, sest autori seisukohalt mõjutavad nad otseselt Šotimaa ametlikku positsiooni poliitilises debatis Inglismaaga.

4. Šotimaa erakondade orienteeritus asümmeetrilisele föderatsioonile

Šotimaa parlamendis on esindatud viis suuremat erakonda, kes saavad kohaliku regiooni otsustamisprotsessides sõna sekka öelda. Šotimaa parlamendierakondade hulka kuuluvad Šoti Rahvuspartei, Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei, Šoti Tööpartei, Šoti Roheline Partei ning Šotimaa Liberaaldemokraadid (The Scottish Parliament, 2017). Järgnevalt on bakalaureusetöö autor välja toonud Šotimaa peamiste erakondade arusaamad, proovides tuvastada asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid ning näha selles võimalikku föderatsiooni-idee aktsepteerimist Suurbritannia kontekstis. Bakalaureusetöö autori arvates on asümmeetrilise föderatsiooni tunnuseid näha erakondade majanduslike, õiguslike ning regioonile kui autonoomsele struktuurile keskenduvate poliitiliste vaadete osas. Selle tõestamiseks analüüsib töö autor 2016. aasta Šotimaa parlamendivalimiste eel erakondade poolt välja antud programmilisi vaateid ehk erakondade manifeste.

4.1 Šotimaa Rahvuspartei

Šotimaa Rahvuspartei on Šotimaa parlamendis enamuses olev erakond, mis pikemas perspektiivis taotleb Šotimaa iseseisvust. 2007. ja 2011. aasta Šotimaa parlamendi valimistel oli Šotimaa Rahvuspartei keskseks ideeks iseseisvusreferendum, kuid 2016. aasta valimistel, mis toimusid peale 2014. aastal ebaõnnestunud iseseisvusreferendumi, puudus selgesõnaline uue iseseisvusreferendumi korraldamise soov (Anderson, 2016: 559). Hoolimata sellest, viitab Šotimaa Rahvuspartei juht Nicola Sturgeon manifestis šotlastele ja Šotimaale kui rahvusele, mille moodustab õiglane, võrdne ja jõukas ülesehitus ning mille raames on rahval võimalik kasvada ja areneda (Scottish National Party Manifesto, 2016: 7). Bakalaureusetöö autori arvamuse kohaselt viitab iseseisvumise eest seismine ja šotlastele kui rahvusele viitamine kaudselt *de facto* asümmeetria raames esile kerkinud riigi üksustele kui asümmeetria kriteeriumile, mille puhul saab täheldada regioonide erinevust. Šotimaa Rahvuspartei keskendub enda regioonile ning seisab enda rahva eest, eristades end sellega teistest regioonidest.

2016. aastal esitatud manifesti kohaselt seisab Šotimaa Rahvuspartei Šotimaa majanduse elavnemise eest. Partei on veendunud, et Šotimaa majandus toetub Šoti rahvale ja nende talendile, Šotimaa loodusvaradele ning infrastruktuurile (Scottish National Party Manifesto, 2016: 12). Manifestis välja toodud majanduslikud visioonid keskenduvad Šotimaale kui regioonile ning spetsiifilisemalt üleriigilisele struktuurile ei viita. Šotimaa Rahvuspartei toob välja, et Šotimaa on tugev toitlustus-, finants-, era-, info- ja teadussektoris ning edukas ka energia ja taastuvenergia valdkonnas. Eraldi juhib Rahvuspartei tähelepanu Šotimaa nafta- ja gaasivarudele. Rahvuspartei rõhub faktile, et Šotimaa on suurim Euroopa Liidu naftatootja ning nafta- ja gaasivarud on rahvuse majandusliku edukuse seisukohalt olulised (Scottish National Party Manifesto, 2016: 16). Partei viitab, et majanduslikult on Šotimaa võimekas ning igati autonoomse struktuuri nimetust vääriv.

Šotimaa Rahvuspartei on orienteerunud iseseisvusele ning otseselt föderaalstruktuuri aktsepteerimisele kuidagi ei viita. Erakond rõhub iseseisvusele ehk Šotimaa kui Suurbritanniast ja eelkõige Inglismaast sõltumatusele. Šotimaa Rahvuspartei on peale 2014. aasta luhtunud iseseisvusreferendumit siiski kindel, et iseseisvus on parim tulevik Šotimaale (Scottish National Party Manifesto, 2016: 24). Oma majanduslike arusaamadega ning seeläbi rahvuse ja territooriumi esile toomisega näitab Šotimaa Rahvuspartei orienteeritust ka asümmeetrilisele föderatsioonile. Šotimaa Rahvuspartei on veendunud, et nende majanduslik struktuur on Suurbritannias teistest erinev ning piisavalt võimekas iseseisvalt hakkama saamiseks. Asümmeetrilise föderatsiooni tunnustamine ei ole Šotimaa Rahvuspartei puhul ei otseselt ega ka üheselt üles täheldatav, kuid omab siiski märke, mis sobivad asümmeetrilisele föderatsioonile.

4.2 Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei

Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei on Šotimaal tegutsev Briti Konservatiivse Partei sektsioon, mis seisab aktiivselt Šotimaa Suurbritanniaga ühendatuse eest. Konservatiivid ei poolda 2014. aasta iseseisvusreferendumi järel uue referendumi korraldamist ning erakonna peamiseks eesmärgiks on seista nende inimeste huvide eest, kes soovivad, et Šotimaa jääks Suurbritannia osaks. Konservatiivid rõhuvad

Suurbritannia kui uniooni kasulikkusele ning väidavad, et Šotimaa on tugeva liidu osa (The Scottish Conservative and Unionist Party Manifesto, 2016: 6-7).

Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei keskendub oma visiooniga Suurbritannia ühendatusele unioonina ning erakond esitab enda vaated selgesõnaliselt. Bakalaureusetöö autor ei näe erakonna visioonis otsest toetust asümmeetrilise föderatsiooni ideele. Peamine põhjus peitub Šoti konservatiivide vaates, mis kokkuvõtlikult keskendub Suurbritannia kui uniooni idee toetamisele. Uniooni idee ühtlustab eri regioonid üheks suureks koosluseks, mis omakorda välistab regioonide lõikes välja kujuneva asümmeetria. Lisaks ei keskendu Šoti konservatiivid fiskaalvõimu ja autonoomia küsimusele niivõrd spetsiifiliselt, kui seda teeb Šotimaa Rahvuspartei. Kui viimase puhul on võimalik täheldada teatavat asümmeetriat fiskaalvõimu ja sellest tuleneva autonoomia vahel, siis Šoti konservatiivide majanduslikud vaated ühtivad pigem Suurbritannia omadega. Šoti konservatiivid on näiteks arvamusel, et tulumaks Šotimaal ei peaks olema kõrgem kui ülejäänud Suurbritannias (The Scottish Conservative and Unionist Party Manifesto, 2016: 9). Bakalaureusetöö autori arvamuse kohaselt proovitakse sellega viidata regioonide võrdsusele. Tulumaks on osana seotud aga regiooni majandusliku võimekusega ning selle alandamine või üldstruktuurist madalamale viimine annab bakalaureusetöö autori seisukohalt väiksemad majanduslikud võimalused regioonile. Seega asümmeetriat antud partei majanduslike vaadete kontekstis autori arvates ei eksisteeri.

Oluline on ka fakt, et suur osa konservatiividest ei olnud 1990ndate teises pooles loodud devolutsiooni kui idee pooldajateks (Steven et al., 2012: 76). Tõsiasi näitab, et devolveerunud aladele teatavas koguses autonoomia pakkumine ei ole konservatiividele aktsepteeritav, kuid demokraatliku maailmavaate ja Šoti rahva tahte edasikandjatena peavad konservatiivid sellest siiski lugu ning proovivad loodud süsteemis maksimaalse panusega hakkama saada.

4.3 Šotimaa Tööpartei

Šotimaa Tööpartei puhul on tegemist erakonnaga, mis toetab Šotimaa staatust praeguses Suurbritannias ning kes ühtlasi fokuseerib oma vaated Šotimaa parlamendi keskseks. Parlamendile viidates soovib Tööpartei keskenduda devolutsiooni korras parlamendile antud volituste maksimaalsele kasutamisele, tagamaks Šotimaale parim tulevik (Scottish Labour Manifesto, 2016: 5). Tööpartei manifest 2016. aasta valimisteks näitab selget erinevust konservatiivide ja Šoti Rahvuspartei poolt plaanitavate avalikele teenustele tehtavate kulutuste osas. Konservatiivid ei kavatse Tööpartei sõnul tõsta kulutusi avalike teenuste jaoks, samas kui Šoti Rahvuspartei kavatseb sellel tasandil investeerida 300 miljonit naela. Tööpartei on optimistlikum ning plaanib panustada avalike teenuste valdkonda 1,2 miljardit naela. Tööpartei kavatseb lõpetada avalike teenuste osas tehtavad kärped ning sellega seoses viidatakse võimalusele teha lõpp konservatiivide (manifestis käsitletud kui „*Tory*“) rangele ja kasinale süsteemile (Scottish Labour Manifesto, 2016: 7-9). Majanduslikult tegutseb Tööpartei Šotimaa huvides ning on kontsentreerunud avalike teenuste parandamisele. Partei keskendub Šotimaale kui regioonile ning vastupidiselt konservatiividele Suurbritanniat kui ideaalset näidet ja võrdsustavat süsteemi üleriiklikult manifestis sisse ei too. Sellest tulenevalt saab kaudselt väita, et toetudes Šotimaa parlamendile ja seeläbi pooldades majanduslikus võtmes rahva heaolu nimel regiooni arendamist, eksisteerib Tööpartei visioonis asümmeetrilise föderatsiooni aktsepteerimist.

4.4 Šotimaa Roheline Partei

Šotimaa Roheline Partei on arvamusel, et Šotimaa parlament peaks olema julgem Šotimaa rahva ambitsioonide ja tahte elluviimisel, muutmaks Šotimaa õiglasemaks, rohelisemaks ja tervemaks. Šoti Rohelised on veendunud, et nende esindajad ja visioonid suudavad pakkuda Šotimaale mitmekesise poliitika (Scottish Greens Manifesto, 2016: 2). Šotimaa Roheline Partei toetab Šotimaa iseseisvust ning on kindel, et tulevikus korraldatakse iseseisvusreferendum. Järgmise referendumini tegutseb partei eesmärgiga tuua konteksti julgema demokraatia mõiste, millega avatakse Šotimaa institutsioonid suuremale rahva osalusele, luues sellega alus Šotimaa veelgi tugevamale parlamendile. Šotimaa Roheline

Partei juhib tähelepanu sellele, et devolutsiooni kestel ei ole endiselt Šotimaa demokraatlikust aspektist lähtuvalt loodud alusdokumenti, mida saaks käsitleda konkreetset kirja pandud konstitutsioonina. Partei on veendunud, et on õige aeg luua Šotimaa inimestele toetuv konstitutsioon, mis oleks Šotimaa ühiskonnas demokraatliku renessansi algeks (Scottish Greens Manifesto, 2016: 36). Arvestades Šotimaa Rohelise Partei ambitsioone konstitutsiooni osas, viitab see autori seisukohalt *de jure* asümmeetria olemasolule, mille oluliseks kriteeriumiks on põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid.

Šotimaa Roheline Partei kontsentreerub Šotimaa ühiskonna edukale parandamisele, luues juurde töökohti, keskendudes majapidamistele ja nende heaolu parandamisele ning noorte tulevikule (Scottish Greens Manifesto, 2016: 2). Arvestades fakti, et Šoti Roheline Partei soovib põhiseaduse konkreetset kirja panemist ning sellega Šotimaa rahva määratlemist õiguslikus kontekstis, saab välja tuua teatava asümmeetria. Nimelt ei too Šotimaa Roheline Partei vastupidiselt konservatiividele oma manifestis ülekaalukalt välja Suurbritanniat kui suurt ja ühtset süsteemi. Pigem keskendub partei kohalikule regioonile. Antud aspekti ei saa küll otseselt asümmeetriana tõlgendada, kuid bakalaureusetöö autor on arvamisel, et siseregioonile keskendudes ning manifestis suurema struktuuri mainimise eiramine, sealjuures Šotimaa kui rahvuse mainimine põhiseaduslikus kontekstis, viitab regiooni erinevusele üldstruktuurist. Sellega esineks kaudselt ka *de facto* asümmeetria, mille oluliseks kriteeriumiks on riigi üksused ning nende omavaheline erinevus.

4.5 Šotimaa Liberaaldemokraadid

Šotimaa Liberaaldemokraadid seisavad hea hariduse, tugeva ja produktiivse majanduse, tervishoiusüsteemi ning õiglasemate maksude eest Šotimaal. Partei juht Willie Rennie annab selgelt edasi visiooni, mille kohaselt on Šotimaa rikas riik, mis vajab tugevat majandussüsteemi, õiglast maksusüsteemi ning head avalike teenuste süsteemi. Willie Rennie esitab enda ja partei poolt selgesõnalise toetuse Euroopa Liidu liikmelisuse üle ning ühtlasi toetab ideed ühtsest Suurbritanniast (Scottish Liberal Democrats Manifesto, 2016: 2-3). Liberaaldemokraatide arvates on Šoti Rahvuspartei Šotimaa regiooni valitsemised Edinburghi-keskseks muutnud ning tegelikult tuleks valitsemine regioonis

väiksemate kogukondade tasandile viia (Scottish Liberal Democrats Manifesto, 2016: 19). Liberaaldemokraadid keskenduvad küll regionaalpoliitika arendamisele, kuid samas toetavad ka tugevat ja ühtset struktuuri Suurbritannia näol. Üheselt mõistetavaid viiteid asümmeetrilisele föderatsioonile bakalaureusetöö autor antud partei raames välja tuua ei saa.

4.6 Järeldused

Šotimaa viie kõige populaarsema erakonna raames ei saa tähendada otseselt ühegi erakonna toetust asümmeetrilise föderatsiooni ideele. Viiest erakonnast kolme: Šotimaa Rahvuspartei, Šotimaa Tööpartei ja Šotimaa Rohelise Partei vaadetes eksisteerib märke, mille puhul saab öelda, et leidub aktsepteeritavus antud bakalaureusetöö teoreetilise raamistiku, asümmeetrilise föderatsiooni osas.

Viiest kahel töös välja toodud erakonnast, Šotimaa Konservatiivsel ja Unionistlikul Parteil ning Šotimaa Liberaaldemokraatidel, on manifestis esindatud Suurbritanniat kui uniooni toetavad argumendid, mille najal bakalaureusetöö autor ei saa välja tuua aktsepteeritavust asümmeetrilise föderatsiooni osas.

Kolme erakonna asümmeetrilise föderatsiooni aktsepteerimine teatud ulatuses näitab, et asümmeetrilise föderatsiooni korral on olemas võimalus, mis sobiks alternatiiviks Šotimaa iseseisvumisele. Asümmeetrilise föderatsiooni rakendamine Suurbritannias annaks Šotimaa erakondadele laialdasema võimaluse osaleda kohaliku elu korraldamises ning Šotimaa parlament saavutaks veelgi suurema autonoomia.

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärk oli hinnata föderaalstruktuuri sobivust Suurbritannia kui unitaariigi kontekstis, kirjeldades Suurbritannia vastavust asümmeetrilise föderatsiooni tunnustele ning vaadeldes Šotimaa parlamendis esindatud viie suurema erakonna toetust asümmeetrilise föderatsiooni ideele pärast 2014. aasta iseseisvusreferendumit.

Bakalaureusetöö autor keskendus Wilfried Swendeni ja Cameron Rossi asümmeetrilise föderatsiooni käsitlustele ning kinnitas autorite asümmeetrilise föderatsiooni teooriat Michael Burgessi välja toodud *de facto* ja *de jure* asümmeetria osistega, mille järgi saab väita, et Suurbritannia vastab asümmeetrilise föderatsiooni ilmingutele. *De facto* asümmeetria osiste alla liigitusid riigi üksused, fiskaalvõimu ja autonoomia olemasolu, esindatus ja kaitse föderatsioonis ning poliitiliste erakondade ja erakondlike süsteemide eksisteerimine süsteemis. *De jure* asümmeetria osiste alla liigitusid põhiseadus ja põhiseaduslikud reformid ning seadused ja õiguslikud protsessid.

Nelja *de facto* asümmeetria osise raames näitas bakalaureusetöö autor, et riigi üksuste osas esineb rahvaarvu ja territooriumi osas Suurbritannia üksuste vahel asümmeetria. Inglismaa, Šotimaa, Wales ja Põhja-Iirimaa näitavad kõige algelisema aspekti osas üles erinevust. See mängib olulist rolli, sest kõige algelisema erinevuse juurest saab edasi liikuda fiskaalvõimu ja autonoomia olemasolu juurde, kus autor leidis, et regioonide lõikes eksisteerib erinevusi. Väiksemate regioonide osas on otsustusvõimalus majanduslikul staadiumil võrdlemisi tühine, kuid siiski on võimalik täheldada regiooniti teatavat asümmeetriat. Asümmeetria joonestub välja tänu devolutsioonipoliitikale, mille raames on antud regioonidele eri suuruses autonoomia ning see kandub üle ka majandussüsteemi.

Bakalaureusetöö autor näeb rahva esindatust nii üleriigilisel kui ka regionaalsel tasandil ning nende väljendusvõimalused on föderatsiooni olemasolu silmas pidades tähtsaks kriteeriumiks. Seadusandlikust aspektist lähtuvalt esineb Suurbritannia kontekstis asümmeetria. Otseselt on sellega seotud ka struktuuris esinevad erakonnad ja erakondlik süsteem. Võimalik on täheldada erinevusi erakondlikul tasandil regioonide lõikes. Välja kujunenud parteisüsteemide osapooled on esindatud nii kohaliku parlamendi või assamblee kui ka üleriigilise parlamendi alamkoja tasandil ning seda kõike erinevalt –

igal regioonil vastav arv esindajaid. Asümmeetria esineb ka sellest aspektist lähtuvalt. Kokkuvõtlikult on *de facto* asümmeetria osised Suurbritannias kõigi nelja punkti osas üles tähendatavad.

De jure asümmeetria osiste raames sai autor põhiseaduse ja põhiseaduslike reformide raamistikus öelda, et põhiseaduslikus korras pole küll Suurbritanniat föderaalstruktuurina määratletud, kuid 1998. aastal Šotimaale, Walesile ja Põhja-Iirimaale devolutsiooni raames antud volituste kohaselt võib pidada Suurbritanniat föderatiivseks riigiks. Antud valdkonnas esineb eri aktidele toetudes regioonide lõikes asümmeetria. Asümmeetria eksisteerib ka seaduste ja õiguslike protsesside raames, sest Suurbritannia puhul on võimalik täheldada õigussüsteemi korral kolmiksüsteemi olemasolu: eristatakse Inglismaa ja Walesi, Šotimaa ning Põhja-Iirimaa õigussüsteemi. Kokkuvõtlikult on *de jure* asümmeetria osised Suurbritannias üles täheldatavad.

Bakalaureusetöö autor keskendus lisaks teoreetilisele raamistikule ka spetsiifilistele näidetele, milleks olid viis populaarsemat Šotimaa parlamendis esindatud erakonda ning nende 2014. aasta iseseisvusreferendumijärgse Šotimaa parlamendivalimiste eel esitletud manifestid. Autor analüüsis manifeste ning proovis tuvastada toetust või vastumeelsust asümmeetrilise föderatsiooni suhtes. Bakalaureusetöö autor sai teada, et asümmeetrilisele föderatsioonile avaldub Šotimaa erakondade näitel toetus kolmes aspektis: majanduslikes, õiguslikes ning regioonile kui autonoomsele struktuurile keskenduvate poliitilistes vaadetes. Otseselt polnud aktsepteeritavust Šotimaa erakondade näitel võimalik täheldada, kuid bakalaureusetöö autor julgeb esitada väite, mille kohaselt Šotimaa Rahvuspartei, Šotimaa Tööpartei ja Šotimaa Roheline Partei omavad oma programmilistes vaadetes märke, mis sobivad asümmeetrilisele föderatsioonile. Šotimaa Konservatiivne ja Unionistlik Partei ning Šotimaa Liberaaldemokraadid toetavad tugevat ja ühtset struktuuri Suurbritannia näol ning nende vaadetes ei ole võimalik bakalaureusetöö autori arvates üheselt välja tuua, kas erakonnad toetavad ideed föderatsiooni osas või mitte.

Bakalaureusetöö tulemusena selgus, et Suurbritannia vastab asümmeetrilise föderatsiooni *de facto* ja *de jure* tunnustele ning Šotimaa viie kõige populaarsema erakonna keskel on kolme erakonna poliitilistes vaadetes võimalik täheldada märke, mis on omased asümmeetrilisele föderatsioonile. Süsteem pakuks alternatiivi Šotimaa iseseisvumisele

ning annaks Šotimaa erakondadele suurema võimaluse osaleda kohaliku elu korraldamises ning Šotimaa parlament saavutaks veelgi suurema autonoomia. See on oluline, sest diskussioonis Inglismaaga ning oma vaadete esitamisel erakondade manifestides, mainitakse korduvalt suurema autonoomia saavutamise soovi. Asümmeetrilise föderatsiooni aktsepteerimise korral oleks see oluline ka Suurbritanniale, kes suudaks Šotimaa siiski riigi osana säilitada ning sellega mitte loobuda ühest suurest ajaloolisest alast.

THE UNITED KINGDOM: AN ASYMMETRICAL FEDERATION AND THE ATTITUDE OF SCOTTISH PARTIES TOWARDS IT

Hendrik Pillmann

Summary

The aim of this thesis is to evaluate the eligibility of federal structure in the context of the United Kingdom as a unitary state by explaining the country's suitability to the characteristics of asymmetrical federalism and observing the support of the five largest parties represented in the Scottish parliament to the idea of asymmetrical federalism after the 2014 independence referendum.

The relevance of the subject is animated through discussions and articles in both English and European journalism. An active debate is constantly held between Scottish leading politicians and Theresa May, the Prime Minister of the United Kingdom (UK). Considering the UK's importance within European context and her role as an opinion leader of European society, the author of this research paper is certain that the topic is very significant.

This research paper relies on asymmetrical federalism through the observation of the characteristics of asymmetrical federalism in United Kingdom's example, comparing them also with the views and tendencies of Scottish parties. The theoretical foundation of the paper is based on the approach of three different authors towards asymmetrical federalism. Wilfried Swenden has studied its existence in Belgium's context (2002). According to him, asymmetry indicates to cultural, economic and political differences between the central power and its subordinates, whereas asymmetry is also used to describe a situation in which subordinates have achieved greater power compared to other units. A similar view is held by Cameron Ross, who also points to its existence in Russia's socio-economic, political and constitutional context (2003). The opinions of the two authors are supported by Michael Burgess (2006), who in his book brings out the *de facto* and *de iure* components of asymmetry, through which the author of this paper analyses the presence of asymmetrical federalism within the context of the United Kingdom.

The research paper is divided into four parts. The first section is comprised of the short introduction into the UK's structure and explanation of devolutional politics in Scotland. The second chapter focuses on the asymmetrical federalism through a theoretical approach, whereby theory is applied to the UK's context in the third chapter. The fourth and final part focuses on Scottish parties and their manifestos, which the author of this paper compares with the characteristics of asymmetrical federalism. Also, the author tries to find out if such a system would, in fact, work, based on the analysis of the views of Scottish parties.

The paper concludes that the United Kingdom conforms to the *de facto* and *de iure* characteristics of asymmetrical federalism and also that it is possible to find signs among three of the five most popular parties in Scotland that are inherent to asymmetrical federalism.

Kasutatud kirjandus:

1. Anderson, P. 2016. The 2016 Scottish Parliament election: a nationalist minority, a Conservative comeback and a Labour collapse. *Regional and Federal Studies*, 26(4): 555-568.
2. Antunes, Sandrina Ferreira. 2016. The scottish referendum 2014: The political process before and after the 'no' vote. *Janus.net*, 6(2): 44-60.
3. Bradbury, Jonathan. 2008. *Devolution, Regionalism and Regional Development: The UK Experience*. Routledge.
4. Burgess, Michael. 2006. *Comparative Federalism: Theory and practice*. Oxford: Routledge.
5. Clifford, Ben, Janice Morphet. 2014. Afterword: the Scottish referendum, the English question and the changing constitutional geography of the United Kingdom. *The Geographical Journal*, 181(1): 57-60.
6. Flamini, Roland. 2013. Scotland's Independence Bid: History, Prospects, Challenges. *World Affairs*, 176(1): 57-63.
7. Lijphart, Arend. 2009. *Demokraatia mustrid: valitsemisvormid ja nende toimimine kolmekümne kuues riigis*. Tallinn: Eesti Rahvusraamatukogu.
8. Mackinnon, Danny. 2015. Devolution, state restructuring and policy divergence in the UK. *The Geographical Journal*, 181(1): 47-56.
9. McGarry, John. 2007. Asymmetry in Federations, Federacies and Unitary States. *Ethnopolitics*, 6(1): 105-116.
10. Norman, Wayne. 2006. *Negotiating Nationalism: Nation-Building, Federalism, and Secession in the Multinational State*. Oxford: Oxford University Press.
11. Ross, Cameron. 2003. *Federalism and democratisation in Russia*. Manchester: Manchester University Press.
12. Steven, M.H.M., O.L. Gareth, L.Baston. 2012. The Conservative Party and devolved national identities: Scotland and Wales compared. *National Identities*, 14(1): 71-81.
13. Stevens, R. Michael. 1977. Asymmetrical Federalism: The Federal Principle and the Survival of the Small Republic. *Publius*, 7(4): 177-203.

14. Swenden, Wilfried. 2002. Asymmetric Federalism and Coalition-Making in Belgium. *Publius*, 32(3): 67-87.
15. Tillin, Louise. 2007. United in Diversity? Asymmetry in Indian Federalism. *Publius*, 37(1): 45-67.
16. Waters, Timothy William. 2016. For freedom alone: secession after the Scottish referendum. *Nationalities Papers*, 44(1): 124-143.
17. Watts, Ronald.L. 1999. „The Theoretical and Practical Implications of Asymmetrical Federalism.“ In *Accommodating diversity: Asymmetry in federal states*, ed. Robert Agranoff. Baden-Baden: Nomos, 24-42.

Muud allikad:

18. BBC News. 2016a. „EU Referendum: results“, http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results (külastatud 15.05.2017).
19. BBC News. 2016b. „A guide to devolution in the UK“, 18. september, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-35559447> (külastatud 15.05.2017).
20. Bell, David. 2008. “Fiscal Federalism in the UK.” <https://pdfs.semanticscholar.org/debf/0fdbd81fe0b3e56831d01c31fd97eb4c20ac.pdf> (külastatud 15.05.2017).
21. Dardanelli, Paolo, John Kincald. 2016. A New Union? Federalism and the UK. *Political Insight*, 7(3): 12-15.
22. Encyclopedia Britannica. 2006. „Devolution“ 29. detsember, <https://www.britannica.com/topic/devolution-government-and-politics> (külastatud 15.05.2017).
23. Encyclopedia Britannica. 2016. „House of Commons“ 29. juuni, <https://www.britannica.com/topic/House-of-Commons-British-government> (külastatud 15.05.2017).
24. Jones, Helen, Owen Holzinger. 2016. “Research Briefing: 2016 Assembly Election Results.” <http://www.assembly.wales/research%20documents/16-30->

- [2016%20assembly%20election%20results/16-030-web-english.pdf](#) (külastatud 15.05.2017).
25. Office for National Statistics. 2016. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/bulletins/annualmidyearpopulationestimates/mid2015> (külastatud 15.05.2017).
 26. Postimees. 2017. „Põhja-Iiri valimised võitsid napilt unionistid“, 4. märts, <http://maailm.postimees.ee/4034429/pohja-iiri-valimised-voitsid-napilt-unionistid> (külastatud 15.05.2017).
 27. Scottish Greens Manifesto. 2016. https://greens.scot/sites/default/files/Manifestos/Scottish%20Greens%20Manifesto_Online.pdf (külastatud 15.05.2017).
 28. Scottish Labour Manifesto. 2016. <http://www.scottishlabour.org.uk/page/-/images/Manifesto%202016/Scottish%20Labour%20Manifesto%202016.pdf> (külastatud 15.05.2017).
 29. Scottish Liberal Democrats. 2016. [https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/no2nuisancecalls/pages/1979/attachments/original/1460714587/Manifesto - Be The Best Again-Scottish Liberal Democrats 2016.pdf?1460714587](https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/no2nuisancecalls/pages/1979/attachments/original/1460714587/Manifesto_-_Be_The_Best_Again_-_Scottish_Liberal_Democrats_2016.pdf?1460714587) (külastatud 15.05.2017).
 30. Scottish National Party Manifesto. 2016. https://d3n8a8pro7vhm.cloudfront.net/thesnp/pages/5540/attachments/original/1461753756/SNP_Manifesto2016-accessible.pdf?1461753756 (külastatud 15.05.2017).
 31. The Commonwealth. 2017. <http://thecommonwealth.org/our-member-countries/united-kingdom> (külastatud 15.05.2017).
 32. The Scottish Conservative and Unionist Party Manifesto. 2016. http://www.scottishconservatives.com/wordpress/wp-content/uploads/2016/04/Scottish-Conservative-Manifesto_2016-DIGITAL.pdf (külastatud 15.05.2017).
 33. The Scottish Parliament. 2017. „Current State of the Parties“, <http://www.parliament.scot/msps/12450.aspx> (külastatud 15.05.2017).

34. UK Government Homepage. 2017. <https://www.gov.uk/guidance/devolution-of-powers-to-scotland-wales-and-northern-ireland> (külastatud 15.05.2017).
35. UK Parliament Homepage. 2017a. „Parliamentary constituencies“, <http://www.parliament.uk/about/how/elections-and-voting/constituencies/> (külastatud 15.05.2017).
36. UK Parliament Homepage. 2017b. „Current State of the Parties“, <http://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/mps/current-state-of-the-parties/> (külastatud 15.05.2017).
37. Washington Post. 1999. „Ireland’s Troubled History“, <http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/longterm/nireland/overview.htm> (külastatud 15.05.2017).
38. Welsh Government. 2017. <http://www.wales.com/about-wales/history-and-ancestry/history-wales> (külastatud 15.05.2017).
39. Välisministeerium. 2016. <http://www.vm.ee/et/ulldinfo-12> (külastatud 15.05.2017).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Hendrik Pillmann (isikukood: 39405072710)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Suurbritannia: asümmeetriline föderatsioon ning Šotimaa erakondade arvamus sellest“,

mille juhendajaks on Maili Vilson,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi Dspace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi

Tartus, 15.05.2017

/Hendrik Pillmann/ (töö autori allkiri)